

14. List of exporters for the selected product. Available at: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c10%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1
15. Statystychnyj zbirnyk «Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy 2017». [Statistical collection «Agriculture of Ukraine 2017»]. (2018). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv. Ukraine.
16. Statystychnyj zbirnyk «Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy 2018». [Statistical collection «Agriculture of Ukraine 2018»]. (2019). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv. Ukraine.

Abstract.

Lagodiienko N. Place of agricultural production of Ukraine within the world-system concept.

Introduction. The article assesses the importance of agricultural production within the framework of a world-system concept, which is becoming increasingly relevant in the light of the acceleration of globalization processes. The development of foreign economic relations and trade has a positive effect on the agricultural production efficiency, but in order to prevent the raw materials formation only, it is necessary to look for new priorities.

The purpose of the article is substantiation of the agrarian production place in Ukraine within the framework of the world-system concept. Within the limits of the purpose achievement the following tasks are distinguished: to investigate peculiarities and essence of the world-system theory, the countries of the center (nucleus); evaluate the terms of trade in Ukrainian agri-food products; to determine priorities for the development of foreign trade in Ukrainian agri-food products.

Results. The index of agricultural exports diversification of Ukraine during the analyzed period worsened - the share of grain in its structure in some years reached 40 %. This testifies to its exceptional raw material orientation. Unlike food or feed grains, such export products as seed products, tree saplings, breeding cattle of high-yielding breeds, dairy products, flour and other semi-finished products and finished foods have a higher level of added value and therefore better price positions in the foreign market. With an increase in the share of such commodities in the structure of agricultural food exports, terms of trade improve, and vice versa. The predominance of such goods in the country's export testifies to high-tech agro-food production, focus on closed production cycle. The dominance in the export structure of Ukrainian agricultural products of food and feed grain indicates the breaking of technological chains in the national agro-industrial complex, the degradation of varietal and breeding business, the decline of livestock industries and so on.

Conclusions. Within the framework of the world-system concept, which is becoming increasingly relevant in the acceleration light of globalization processes, Ukraine is deliberately consolidating the status of the country of the peripheral zone. To avoid this prospect, you must: 1) to change the structure of agro-food products export - to reduce the share of grain, seeds of oilseeds (rapeseed) and to increase the share of products with relatively higher added value. These are seed products, high-quality breeding cattle, tree and shrub saplings, primary processing meat, meat and dairy products, prepared foods, alcoholic and non-alcoholic beverages and more. What, first of all, requires stabilization and transition to the cattle population growth, pigs, restoration of domestic breeding and breeding business, modern high-tech seed production, etc.; 2) to bring to the European standards the conditions of supply of dairy and meat raw materials; 3) to increase the capacities of the domestic market for agricultural and food products. Which needs to stimulate demand.

Keywords: agrarian production, sustainable development, world-system concept, food security, foreign trade, production efficiency.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Лагодієнко Н. В. Місце аграрного виробництва України в рамках світ-системної концепції. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 4. С. 15-23.

Lagodiienko N. Place of agricultural production of Ukraine within the world-system concept. Actual problems of innovative economy. 2019. No. 4, pp. 15-23.

УДК 338.432:631.115; JEL classification: F15; Q10

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2019-4-4>

**ПІВЕНЬ Альона Василівна, старший викладач кафедри організації
виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка
ORCID ID: 0000-0002-3795-1112**

**УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОЮ ВЗАЄМОДІЄЮ В МЕНЕДЖМЕНТІ
ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА**

Півень А. В. Управління інтеграційною взаємодією в менеджменті підприємств агропромислового виробництва.

Питання інтеграційної взаємодії підприємств агропромислового виробництва відносяться до сфери стратегічного планування. Представлено авторське бачення категорії «стратегія», під якою розуміється вираз намірів організації, спрямованих на досягнення задалегідь обраних цілей шляхом розподілу обмежених ресурсів (між організаційними одиницями, функціями, регіонами, продуктами, технологіями). Виділено принципову відмінність

Інноваційні технології інтеграційної та комерційної взаємодії суб'єктів аграрного ринку

стратегічних від інших видів рішень, яка полягає у високому рівні узагальнення опису його компонентів. Досліджено питання цілеформування в структурі менеджменту підприємств агропромислового виробництва в розрізі факторів внутрішнього й зовнішнього характеру. Виділено одну з закономірностей цілепокладання в агропродовольчій галузі, а саме тісний зв'язок мікро-, мезо- та макrorівнів. Так, реалізація цілей розвитку агрокомплексу визначається вибором найбільш ефективних форм інтеграції і організації диверсифікованих бізнес-структур. Здійснено відхід від класичного розуміння механізму інтеграції як процесу комбінування базових компетенцій за допомогою злиття й поглинання. Сформульовано імператив стратегічного управління структурними параметрами інтеграції при формуванні територіально-галузових виробничих комплексів – отримання позитивного синергетичного ефекту. Для формування територіально-галузових виробничих агрокомплексів запропоновано таку форму інтеграції як кластер. При цьому територіально-галузовий виробничий агропродовольчий комплекс, організований у формі кластера, розглядається як соціально-економічна система, утворена групою різногалузових економічних суб'єктів, що взаємодіють один з одним шляхом обміну послугами, людьми, технічними ідеями й інформацією і одержують в результаті синергетичних ефектів певні конкурентні переваги. Виділено риси кластерних структур: однорідність елементів; наявність доцентрових сил; нечіткість і рухливість кордонів, конфігурації і внутрішньої структури; спільність ресурсів; наявність внутрішньої інфраструктури. Найважливішим напрямом стратегічного управління агропродовольчим комплексом в сучасних умовах визнано формування стратегії маркетингової взаємодії із зовнішнім середовищем. У зв'язку з цим нами пропонується система показників, що дозволяє здійснити оцінку ефективності механізму маркетингової взаємодії фірми з постачальником, в рамках якої, насамперед, виділяються блок показників економічної ефективності та блок показників соціальної ефективності.

Ключові слова: агропромислове виробництво, аграрні підприємства, інтеграційна взаємодія, інтегровані об'єднання, кластери, менеджмент.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Процеси глобалізації світової економіки протягом останніх двох десятиліть призвели до серйозних змін в галузях агропродовольчого комплексу.

Зростання конкуренції та посилення ризиків диктують необхідність вибору нових орієнтирів розвитку. Суб'єкти управління агропродовольчим комплексом України стоять перед проблемою вдосконалення концептуальних підходів, методів, інструментів, що використовуються при підготовці й прийнятті стратегічних рішень в новому нестабільному середовищі. Незважаючи на те, що в галузях агропродовольчого комплексу вже сформовані управлінські структури, що відповідають специфіці діяльності в ринкових умовах, враховуючи високу інерційність і капіталомісткість українського агропродовольчого комплексу, життєво необхідно вже в даний момент і в подальшому на постійній основі з метою досягнення стійкості та ефективності його розвитку в довгостроковій перспективі удосконалювати методи управління, і, в першу чергу, стратегічної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні основи інтеграції виробництва в цілому і підприємств аграрного сектору, зокрема, розробляли такі вчені-економісти як: О. Ю. Амосов, Н. В. Діденко, К. Ю. Лебедева [1], І. Ю. Венгерук [2], Н. В. Гладун [3], І. Кравчук [4], О. О. Красноруцький [5], О. М. Косюк [6], П. Т. Саблук, М. Ф. Кропивко [7], О. Ю. Самборська [8] тощо. Зазначені автори акцентували увагу на дослідженні конкретних науково-прикладних завдань інтеграції підприємств аграрної галузі, переважно на макро- і мезорівнях. При

цьому питання обґрунтування теоретичних, методичних і прикладних засад формування й функціонування організаційно-економічних механізмів управління інтеграційною взаємодією в системі менеджменту підприємств агропромислового виробництва не є достатньо вивченими і потребують подальшої розробки.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – обґрунтування організаційно-економічного механізму стратегічного управління інтеграційними процесами в менеджменті розвитку підприємств агропромислового виробництва.

Виклад основного матеріалу. Одним з ключових методичних питань довгострокового управління в цілому й управління інтеграційною взаємодією підприємств агропромислового виробництва є визначення сутності та принципів формування стратегії. Українські дослідники, що займаються проблемами стратегічного управління, не мають єдиного підходу до поняття «стратегія».

На наш погляд, стратегія - це вираз намірів організації, спрямованих на досягнення заздалегідь обраних цілей шляхом розподілу обмежених ресурсів (між організаційними одиницями, функціями, регіонами, продуктами, технологіями). В основі дій з реалізації стратегії лежить стратегічний план.

Стратегічне планування пов'язане з рішеннями, наслідки яких позначаються протягом тривалого часу, і які важко скасувати. Стратегічне планування - це довгострокове планування. А тактичне планування пов'язане з невеликими періодами часу.

Тактичне планування займається

вибором засобів для виконання намічених цілей. Цілі звичайно задаються на вищому рівні розглянутої системи. Стратегічне планування займається визначенням мети й вибором засобів для їх здійснення. Воно орієнтується на кошти й на результати.

Таким чином, принципова відмінність стратегічних рішень від інших видів у високому рівні узагальнення опису його компонентів. Однак, правильне розуміння стратегічного планування і управління передбачає, перш за все, розкриття сутності всіх понять, що становлять зміст цих визначень. Важливе місце серед них займають поняття «мета» і «завдання».

Мета - бажаний результат діяльності системи або її великих підсистем (підприємств, корпорацій, регіонів, національного господарства в цілому), досяжний за намічений інтервал часу.

Розробка системи науково обґрунтованих цілей є ключовим завданням організації ефективного управління в будь-якій сфері діяльності, в тому числі і в розвитку територіально-галузевого агропродовольчого комплексу. При цьому доводиться констатувати, що цей елемент управління залишається вельми слабо розробленим, перш за все, в теоретичному плані. Проблема визначення мети традиційно залишалася поза увагою фахівців, так як малося на увазі само собою, що цілі вже визначені й немає необхідності займатися цим питанням окремо.

Одна із закономірностей цілеформування полягає в залежності запланованої й реалізації мети від факторів внутрішнього й зовнішнього характеру. На рис. 1 представлено вплив зовнішнього середовища та основних суб'єктів ринку на підприємства агрокомплексу.

Рис. 1. Вплив зовнішнього середовища і основних суб'єктів ринку на підприємства агрокомплексу

Серед основних закономірностей, які визначають процеси цілепокладання в агропродовольчій галузі, слід вказати на взаємозв'язок управління соціально-економічним розвитком країни, її окремими регіонами та АПВ.

Ця закономірність знаходить своє конкретне вираження у взаємозв'язку цілей соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних утворень різного рівня і цілей розвитку агрокомплексу.

Реалізація цілей розвитку агрокомплексу визначається вибором найбільш ефективних форм інтеграції та організації диверсифікованих бізнес-структур.

Ще недавно вважалося, що найнадійніший спосіб створення нового бізнесу - це комбінування базових компетенцій за допомогою злиття і поглинань. На даний момент під впливом глобальних макроекономічних факторів ефективність такого підходу істотно знижується.

Розглянуті вище визначеності стратегічного планування мають загальний характер і складають основи стратегічного планування

корпоративних структур, мета якого полягає в забезпеченні єдності дій підприємств-учасників (юридичних осіб) з метою отримання синергетичного ефекту інтеграції.

Вищевикладене дозволяє сформулювати імператив стратегічного управління структурними параметрами інтеграції при формуванні територіально-галузових виробничих комплексів - отримання позитивного синергетичного ефекту.

Для формування територіально-галузових виробничих агрокомплексів ми пропонуємо таку форму інтеграції як кластер.

По-перше, агропродовольчі підприємства локалізовані в окремих регіонах, в яких географічні й кліматичні умови відрізняються відносною однорідністю, що дозволяє розташовувати по сусідству технологічно взаємопов'язані підприємства. По друге, навколо основного ядра кластера агрокомплексу можуть групуватися об'єкти соціальної інфраструктури, що входять в кластер. Територіально-галузовий виробничий агропродовольчий комплекс, організований у формі кластера, виступає як соціально-економічна

система, утворена групою різногалузевих економічних суб'єктів, що взаємодіють один з одним шляхом обміну послугами, людьми, технічними ідеями та інформацією і одержують в результаті синергетичних ефектів певні конкурентні переваги.

Кластери виступають мережевою формою об'єднання підприємств. Вони володіють властивостями, спільними для всіх кластерних структур і відрізняють їх від інших форм кооперації господарської діяльності наступним:

1. Однорідність елементів. Кластери підприємств утворюються на базі самостійних господарюючих суб'єктів, при цьому їх розмір, галузева приналежність, форма власності й інші аспекти виявляються вторинними. Вивчення спеціальної літератури показує, що інтеграція галузей АПВ зумовлена такими факторами:

- для харчових компаній значення мають масштаби проведених операцій. Прибутковість цього виду діяльності прямо залежить від рівня завантаження;

- інвестиції в галузь характеризуються високою капіталомісткістю й значними термінами окупності, що вимагає залучення великих інвесторів, якими найчастіше виступають самі харчові компанії.

Імперативний характер інтеграційних процесів в агропродовольчому комплексі обумовлений також географічною прив'язкою харчових підприємств до агропродовольчих компаній, зважаючи на неможливість диверсифікації їх використання (специфічність активів), високу капіталомісткість і тривалість строків окупності. Форми інтеграції в такі комплекси в різних галузях різні в залежності від географічних особливостей території, розвитку інфраструктури й ресурсного потенціалу.

2. Наявність доцентрових сил. Об'єднання підприємств, організацій, установ в кластер відбувається під дією певних сил тяжіння. Такі сили виникають, як правило, при жорсткості умов (зовнішніх) конкурентного середовища. Прагнучи зберегти власну конкурентоспроможність, підприємства розвивають коопераційні зв'язки з найближчим оточенням.

3. Нечіткість і рухливість кордонів, конфігурації і внутрішньої структури. Це обумовлено вільним приєднанням підприємств і організацій до кластеру й виходом з нього, наявністю великого числа зв'язків між учасниками кластера, що носять неформальний

характер.

4. Спільність ресурсів. В кластерах ресурси підприємств усупільнюються і стають доступними для всіх учасників (місце розташування, кваліфікована праця, наукова й освітня сфери, техніко-технологічний потенціал).

5. Наявність внутрішньої інфраструктури. Сучасна теорія кластерів підприємств поки не розглядає їх як системні об'єкти, які, з одного боку, мають однакові якісні параметри, що дозволяють виділяти їх з ряду економіко-організаційних феноменів, а з іншого - характеризуються різноманіттям форм, які потрібно типологізувати. При цьому в типології кластерів підприємств мають відбитися їх сутнісні риси та якісні індикатори.

Класифікації кластерів підприємств розробляють, зокрема, українські дослідники. Однак, запропоновані класифікаційні підстави, по-перше, не сприяють поглибленню розуміння кластерного феномена в економіці і більше нагадують спроби систематизувати накопичені емпіричні дані. По-друге, розроблені класифікації не дають чіткої відповіді на питання, які інструменти підтримки потрібні для окремих кластерів, що відносяться до певного типу і знаходяться на тій чи іншій стадії розвитку, і тому не затребувані в практиці стратегічного розвитку регіонів.

Концепція формування кластера повинна розроблятися з урахуванням специфіки підприємств, що в нього входять. Концептуально реформування підприємств як таких і формування кластерів, представлених сукупністю взаємопов'язаних підприємств, мають багато спільного.

Таким чином, можна сформулювати ще один імператив стратегічного управління структурними параметрами інтеграції в агропродовольчому комплексі - організація корпоративних структур у формі промислово-соціальних кластерів, які є ядром, навколо яких групуються підприємства-постачальники і підприємства-споживачі інших галузей, що знаходяться в тісних коопераційних зв'язках з кластерним ядром територіально-промислового комплексу.

Найважливішим напрямом стратегічного управління агропродовольчим комплексом в сучасних умовах є формування стратегії маркетингової взаємодії із зовнішнім середовищем.

Маркетинг взаємодії на відміну від маркетингу угод орієнтує підприємство на здійснення з постачальником комплектуючих повторних угод в рамках довгострокових

відносин, що веде в перспективі до значного зниження трансакційних витрат і підвищення ефективності діяльності партнерів по бізнесу.

Вищевикладене обумовлює актуальність практичних і теоретичних аспектів формування механізму маркетингової взаємодії підприємства з постачальником на основі концепції маркетингу взаємодії.

Завдяки механізму маркетингової взаємодії фірми з постачальником всі зацікавлені групи розуміють, що кожна з них отримує вигоду від ефективної діяльності фірми й усвідомлює необхідність довгострокових інвестицій у розвиток відносин, які перетворюють

мережу відносин «постачальник - фірма - клієнт» в область ефективної діяльності. В рамках такої мережі маркетингової взаємодії фірма розглядає результати своєї діяльності в органічному зв'язку з результатами діяльності партнерів по мережі.

У зв'язку з цим нами пропонується система показників, що дозволяє здійснити оцінку ефективності механізму маркетингової взаємодії фірми з постачальником, в рамках якої, насамперед, виділяються блок показників економічної ефективності та блок показників соціальної ефективності (рис. 2).

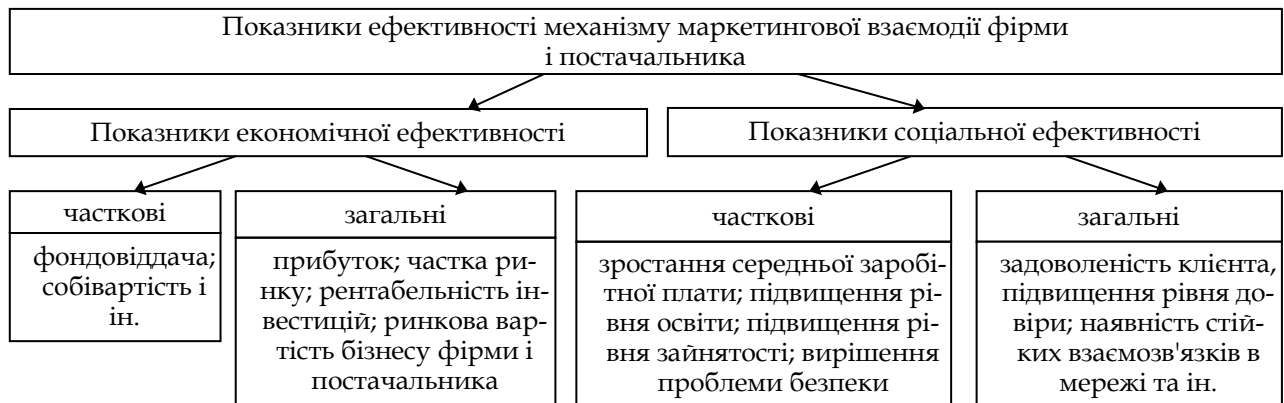

Рис. 2. Показники ефективності механізму маркетингової взаємодії фірми і постачальника

З вищевикладеного випливає, що механізм маркетингової взаємодії може бути успішно реалізований в агропродовольчому комплексі України при формуванні таких м'яких форм інтеграції, як кластери.

Висновки. Обґрунтовано концептуальні засади побудови й функціонування організаційно-економічного механізму стратегічного управління інтеграційними процесами в діяльності підприємств агропромислового виробництва, відмінною рисою якого є комплексне ув'язування цілей і завдань учасників інтеграції, збалансована система взаємодії показників їх розвитку в стратегічному розвитку інтегрованої структури в

контексті підвищення ефективності функціонування її учасників.

Розкрито принципи застосування інструментів маркетингу в організації діяльності підприємств-учасників інтегрованих структур агропромислового виробництва, що побудовані на основі імплементації стратегії маркетингової взаємодії з використанням динамічної моделі маркетингової діяльності інтегрованого об'єднання підприємств агропромислового виробництва, орієнтованого на зростання ринкової вартості бізнесу. Доведено перспективність формуванні таких м'яких форм інтеграції, як кластери в рамках механізму маркетингової взаємодії підприємств агропромислового виробництва.

Література.

1. Амосов О. Ю., Діденко Н. В., Лебедева К. Ю. Розробка механізму антикризового менеджменту в контексті організаційних змін. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 33-37.
2. Венгерук І. Ю. Методологічні основи інтеграції виробництва. *Науковий вісник НАУ*. 2001. № 44. С. 170-173.
3. Гладун Н. В. Особливості поглиблення агропромислової інтеграції. *Економіка АПК*. 2005. № 12. С. 55-58.
4. Кравчук І. Регіональні аспекти інтеграції агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2000. № 10. С. 45-47.

Інноваційні технології інтеграційної та комерційної взаємодії суб'єктів аграрного ринку

5. **Красноручський О.О.** Передумови поглиблення інтеграційних процесів між суб'єктами ринку аграрної продукції. *Вісник ХНТУСГ. Економічні науки.* 2011. Вип. 64. С. 267-273.
6. **Косіюк О. М.** Теоретичні і практичні аспекти інтеграції організацій у ринковій економіці. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2010. № 3. Т. 3. С. 41-48.
7. **Саблук П. Т., Кропивко М. Ф.** Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК.* 2010. № 1. С. 3-13.
8. **Самборська О. Ю.** Досвід аграрних інтеграцій у розвинутих країнах світу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 13. С. 95–97.

References.

1. **Amosov, O. Yu., Didenko, N. V., Lebyedyeva, K. Yu.** (2015). «Rozrobka mehanizmu antikrizovogo menedzhmentu v konteksti organizacijnih zmin». *Ekonomika ta derzhava.* no 5, pp. 33-37.
2. **Venheruk, I. Y.** (2001). «Metodolohichni osnovy intehratsii vyrobnytstva». *Naukovyj visnyk NAU.* no 44, pp. 170-173.
3. **Hladun, N. V.** (2005). «Osoblyvosti pohlyblennia ahropromyslovoi intehratsii». *Ekonomika APK.* no 12, pp. 55-58.
4. **Kravchuk, I.** (2000). «Rehional'ni aspekty intehratsii ahropromyslovoho vyrobnytstva». *Ekonomika APK.* no 10, pp. 45-47.
5. **Krasnoruckij, O.O.** (2011). «Peredumovi poglyblennya integracijnih procesiv mizh sub'yektami rinku agrarnoyi produkciyi». *Visnik HNTUSG. Ekonomichni nauki.* Issue 64, pp. 267-273.
6. **Kosiyuk, O. M.** (2010). «Teoretichni i praktichni aspekty integracijy organizacij u rinkovij ekonomici». *Visnik Hmel'nickogo nacionalnogo universitetu.* no 3, pp. 41-48.
7. **Sabluk, P. T., Kropyvko, M. F.** (2010). «Klasteryzatsiia iak mekhanizm pidvyschennia konkurentospro-mozhnosti ta sotsial'noi spriamovanosti ahrarnoi ekonomiky». *Ekonomika APK.* no 1, pp. 3-13.
8. **Sambors'ka, O.Yu.** (2016). «Experience of agrarian integration in developed countries of the world». *Hlob-al'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky.* Vol. 13, pp. 95-97.

Abstract.

Piven A. V. Management of integration interaction in management of agricultural production enterprises.

The issues of agro-industrial enterprises integration are within the sphere of strategic planning. The author's vision of the category «strategy» is presented, which is an expression of the organization intentions aimed at achieving pre-selected goals through the allocation of limited resources (between organizational units, functions, regions, products, technologies). The main difference between strategic and other types of decisions is distinguished, which is a high level of generalization of its components' description. The purpose formation question in the enterprise management structure of agroindustrial production in the context of factors of internal and external nature is investigated. One of the regularities of goal setting in the agro-food industry is highlighted, namely the close connection of the micro-, meso and macro levels. Thus, the realization of the goals of agro-complex development is determined by the choice of the most effective forms of integration and organization of diversified business structures. A departure from the classical understanding of the integration mechanism as a process of combining basic competencies through mergers and acquisitions has been made. The imperative of strategic management of the integration structural parameters in the formation of territorial-branch industrial complexes is formulated - obtaining a positive synergistic effect. For the territorial-industrial production formation for agro-complexes such form of integration as a cluster is proposed. In this case, the territorial-sectoral production agro-food complex, organized in the form of a cluster, is considered as a socio-economic system formed by a group of diversified economic entities that interact with each other through the exchange of services, people, technical ideas and information and resulting in synergistic effects competitive advantages. The features of cluster structures are distinguished: uniformity of elements; presence of centripetal forces; fuzziness and mobility of borders, configuration and internal structure; community resources; availability of internal infrastructure. The most important area of agro-food complex strategic management in modern conditions is recognized by the strategy formation of a marketing interaction with the external environment. In this regard, we propose a scorecard that allows us to evaluate the effectiveness of a firm's marketing interaction with a supplier, which primarily identifies a block of cost-effectiveness indicators and a block of social performance indicators.

Keywords: agro-industry, agrarian enterprises, integration interaction, integrated associations, clusters, management.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Півень А. В. Управління інтеграційною взаємодією в менеджменті підприємств агропромислового виробництва. *Актуальні проблеми інноваційної економіки.* 2019. № 4. С. 23-28.

Piven A. V. Management of integration interaction in management of agricultural production enterprises. *Actual problems of innovative economy.* 2019. No. 4, pp. 23-28.

